

Udskriftsdato: 19. december 2025

2014/1 BRB 17 (Gældende)

Beretning om Forslag til folketingsbeslutning om en handleplan for en styrkelse af yderområderne

Ministerium: Folketinget

Beretning

om

Forslag til folketingsbeslutning om en handleplan for en styrkelse af yderområderne

[af Karina Lorentzen Dehnhardt (SF) m.fl.]

1. Udvalgsarbejdet

Beslutningsforslaget blev fremsat den 31. oktober 2014 og var til 1. behandling den 11. december 2014. Beslutningsforslaget blev efter 1. behandling henvist til behandling i Udvalget for Landdistrikter og Øer.

Møder

Udvalget har behandlet beslutningsforslaget i 3 møder.

2. Politiske bemærkninger

Et flertal i udvalget (S, RV, SF og EL) bemærker, at landdistrikter og yderområder står over for nogle særlige udfordringer. Det danske samfund er på vej ind i en strukturel omstilling præget af urbanisering, centralisering og befolkningsforskydninger fra land til by. Hvis sammenhængskraften i landet skal bevares og udvikles, kræver det en vedholdende indsats, der åbent anerkender og adresserer de strukturelle forandringer, som landdistrikts- og yderområderne udfordres af.

Udviklingen indebærer en reel risiko for, at Danmark brækker i to dele, hvor områderne væk fra de større centre – og det gælder både landdistrikter og mindre byer – oplever affolkning og såvel social som økonomisk tilbagegang. Uanset at der er en grundlæggende demografiske udvikling, skal der være fornuftige rammevilkår for vækst og muligheder for et godt liv i alle dele af landet.

Landdistrikter har nogle særlige styrker, som skal danne udgangspunktet for deres udvikling. Turisme spiller en afgørende rolle, og der er behov for en fortsat indsats med henblik på at udvikle dette område. Herudover er landdistrikterne fyldt med mindre iværksættere, som eksempelvis finder forskellige nye anvendelser af landskabet, naturen og de særegne kvaliteter. Det er vigtigt, at også denne udvikling søges understøttet, i det omfang det ikke sker på uhensigtsmæssig bekostning af andre hensyn.

En grøn omstilling har stor betydning for landdistrikter og yderområder. Den grønne omstilling gør sig gældende i forhold til produktionen af kvalitetsfødevarer og herunder udbredelsen af økologi. Den gør sig ligeledes gældende i forhold til eksempelvis udviklingen inden for bioøkonomi. Den grønne omstilling repræsenterer som sådan et afgørende element i den fremtidige udvikling og vækst i landdistrikterne.

I landdistrikterne, yderområderne og på de små øer spiller de lokale fællesskaber en afgørende rolle. Det lokale engagement styrkes gennem disse fællesskaber, og det er vigtigt, at der fortsat er fokus på at understøtte dette. Landdistriktspuljen og ikke mindst LAG-indsatsen er afgørende i den sammenhæng.

Det er afgørende for bosætningen i landdistrikterne og yderområderne, at der opretholdes et tilfredsstillende serviceniveau. Den demografiske udvikling gør, at mange kommuner står over for nogle store udfordringer i denne sammenhæng. Det gælder eksempelvis på skole- og sundhedsområdet, hvor afstande og affolkning sætter nogle nye rammer for leveringen af offentlig service. Infrastrukturen og den offentlige transport spiller i øvrigt en afgørende rolle i bestræbelserne på at skabe et sammenhængende land.

Flertallet (S, RV, SF og EL) anerkender, at regeringen allerede har taget en lang række initiativer med henblik på at sikre et sammenhængende Danmark nu og i fremtiden. Disse omhandler både generelle rammevilkår og målrettede indsatser på tværs af regeringen til gavn for udvikling og beskæftigelse i landdistrikts- og yderområder.

Flertallet (S, RV, SF og EL) finder det væsentligt, at indsatsen sker på baggrund af et velfunderet kendskab til småøerne, yderområdernes og landdistrikternes udfordringer og muligheder. Som det også fremgår af regeringens årlige regional- og landdistriktspolitiske redegørelse til Folketinget, er der tale om komplekse og tværgående problemstillinger.

På den baggrund udarbejder regeringen en samlet udredning med udgangspunkt i de i beslutningsforslaget skitserede elementer og et løsningskatalog med mulige initiativer. Kataloget skal forelægges Udvalget for Landdistrikter og Øer inden den 15. september 2015 med henblik på efterfølgende at indgå i en politisk forhandling om en aftale om en handleplan, således at det kan ske i tide i forhold til finanslovsforhandlingerne.

Kataloget udarbejdes med inddragelse af relevante ministerier og tager udgangspunkt i de i beslutningsforslaget skitserede problemstillinger.

Som et grundlæggende element indgår en analyse af den aktuelle situation i landdistrikterne og yderområderne. Herudover er der i nærværende beretning omtalt en række temaer, som skal adresseres i kataloget i form af konkrete forslag til initiativer. Det gælder desuden statslige arbejdspladser, finansiering af bolig og erhverv, fysisk og digital infrastruktur, herunder udbredelsen af bredbånd, og boligmassens tilstand.

Det kan i øvrigt være relevant at undersøge regional- og landdistriktspolitik udenfor Danmark. Dette indebærer EU's struktur- og landbrugspolitik og eksempelvis de nordiske landes politikker og strategier.

Et mindretal i udvalget (V, DF, LA og KF) er meget opmærksomme på, at Danmarks landdistrikter står over for store udfordringer. Danmark er et af de lande i EU, som har oplevet den største vandring fra land til by. V, DF, LA og KF mener, at der er akut brug for, at Folketinget fjerner de politisk bestemte barrierer og begrænsninger, som hindrer udvikling og vækst i landdistrikterne. Siden 2009 er befolkningen i byer med mindst 20.000 indbyggere steget med 7,6 pct., mens befolkningen i landdistrikterne er faldet med 5,2 pct. Dette står i skærende kontrast til, at næsten halvdelen af den danske befolkning ønsker at bo uden for landets største byer.

Dette paradoks skyldes dels regeringens målrettede centralisering af arbejdspladser, dels den stramme planlov, der tvinger driftige virksomheder til at flytte deres virksomhed ind i de større byer. Landdistrikterne sakker agterud i forhold til de store byer på parametre som uddannelser, kulturelle tilbud, huspriser, den offentlige service, sundhed osv. Det betyder, at der er skabt et Danmark, hvor der ikke er lige muligheder for alle. V, DF, LA og KF mener, at denne udvikling skal vendes.

Mindretallets (V, DF, LA og KF) vision er, at vi får skabt et Danmark i balance – et samfund, hvor vækst og udvikling ikke er begrænset til de større byer eller til områder, der er bundet sammen af jernbaner og motorveje, men hvor også de små samfund og landdistrikterne er med på udviklingstoget. V, DF, LA og KF vil give landdistrikterne de bedste muligheder for at leve, vokse og skabe deres egen fremtid. Der er rigtig mange gode initiativer, vi som politikere kan tage for at skabe trygge og gode rammer, der gør det attraktivt at blive boende eller bosætte sig i landdistrikterne. V, DF, LA og K mener, at det, der i sidste ende virkelig gør en forskel, er, om der bliver skabt arbejdspladser i landdistrikterne. Arbejdspladser er forudsætningen for bosætning, omsætning af huse, skoler, handelsliv og foreningsliv, og hvad der ellers forbindes med et attraktivt sted at bo.

Mindretallet (V, DF, LA og KF) finder det beklageligt, at regeringen ikke har formået at sætte handling bag de flotte ord om landdistrikterne i regeringsgrundlaget. Der er akut behov for politisk handling, hvis alle dele af landet fortsat skal være attraktivt at bo, arbejde, studere og drive virksomhed i.

Mindretallet (V, DF, LA og KF) støtter ikke flertallets forslag om, at et embedsværk over de næste 6 måneder skal komme med forslag, der belyser udfordringerne i landdistriktsområdet.

Mindretallet (V, DF, LA og KF) mener, at Folketingets partier bør komme med konkrete forslag til, hvad skal løses, og er uforstående over for, at der fortsat er partier, der ikke er bevidste om, hvilke udfordringer der presser landdistrikterne, efter snart 4 års arbejde i Udvalget for Landdistrikter og Øer med mange besøg i hele landet.

Mindretallet (V, DF, LA og KF) vil konkret have belyst løsningsforslag på følgende konkrete problematikker ved høringer i Folketinget med efterfølgende lovforslag, der skal ændre den skæve udvikling:

1) Planloven

Der er i dag alt for mange firkantede regler, som betyder, at der ikke må udvikles i landdistrikterne. Planloven begrænser bl.a. kommunernes muligheder for at udnytte potentialet ved kystturisme. Bestemmelserne om kystnærhedszonen, der i praksis omfatter en 3 km bred bræmme fra kysten og ind i landet, og hvor der stort set ikke er muligheder for udvikling, skal liberaliseres. Samtidig bremser planloven også etablerede virksomheder i landzonerne, fordi iværksættere, håndværk og småindustri ifølge planloven henvises til byernes industriområder, så snart disse får en smule succes. Dette koster arbejdspladser og er gået hårdt ud over velstanden og velfærden i landdistrikterne.

2) Manglende muligheder for finansiering i landdistrikterne

Mange danskere har en drøm om at bo uden for de store byer. Alligevel er flugten fra land til by accelereret de seneste år. Det, der bl.a. afholder folk fra at flytte til landdistrikterne, er de manglende finansieringsmuligheder. Tomme bygninger, der skæmmer landskabet i landdistrikterne, er også med til at forværre situationen, idet disse giver indtryk af stilstand og affolkning og dermed skræmmer potentielle tilflyttere væk. Mindretallet mener derfor, at der skal sikres bedre mulighed for at nedrive overflødige bygninger, og at belåningsmulighederne skal forbedres. V, DF, LA og KF ønsker, at man skal kunne låne på lige vilkår i hele landet. Lovgivningen skal sikre, at pengeinstitutter og realkreditinstitutter ikke forhindres i at udlåne til kreditværdige danskere på grund af geografisk placering, utidssvarende regler om liggetider eller rådighedsbeløb, der ikke afspejler, at det er billigere at bo i Frederikshavn end på Frederiksberg.

3) Afstande og rejsetid

Afstande og rejsetid er en alvorlig udfordring for landdistrikterne. Pendling på tværs af Danmark til gavn for mobiliteten på arbejdsmarkedet og dermed for erhvervslivet er ofte meget dyrt, tidskrævende og besværligt. Broafgifter og færgedrift udgør en reel betalingsring for øer og landdistrikter. Udfordringen med afstande og rejsetid i landdistrikterne forstærkes yderligere af, at mulighederne for at benytte kollektiv transport for mange ikke er et reelt alternativ. Derfor skal Folketinget sikre bedre mobilitet i landdistrikterne. Unge skal have bedre mulighed for at komme til og fra uddannelses- og fritidstilbud. Mange pendler til og fra arbejde over store afstande. Men pendlingsafstand måles i tid og ikke kilometer. Derfor skal Folketinget komme med forslag, som kan få pendlingstiden bragt ned og dermed gjort mere overkommelig.

4) Centralisering af arbejdspladser

Væksten i Danmark er i dag primært centreret omkring de større byer, og det er også her, nye arbejdspladser bliver skabt. Dette er med til at understøtte tendensen med stigende urbanisering og tilsvarende manglende vækst i landdistrikterne.

Regeringen har desuden stået bag det, der ligner en systematisk afvikling af statslige arbejdspladser i landdistrikterne. Statslige arbejdspladser er ikke i sig selv tilstrækkeligt til at skabe vækst og udvikling i et område, idet væksten grundlæggende skabes og drives af aktiviteten i det private erhvervsliv. Men

statslige arbejdspladser bidrager til at bringe arbejdspladser med højtuddannede medarbejdere til landdistrikterne og bidrager til at skabe grundlag for flere private arbejdspladser. Derfor skal Folketinget sikre flere statslige arbejdspladser uden for hovedstaden.

5) Manglende internet- og mobildækning

I dag er mobildækning og hurtig internetforbindelse en stor hæmsko for mange landdistrikter. Alt for mange områder er plaget af dårlig internetforbindelse og deciderede huller i mobildækningen.

Konsekvenserne af den dårlige internet- og mobildækning er ikke kun forringet service til borgerne, men konkret betyder det lavere udvikling, erhvervsaktivitet og tab af nuværende og potentielle arbejdspladser. Derudover kan en ordentlig og stabil internetforbindelse have en afgørende betydning for, hvor virksomhederne placerer sig. Derfor skal Folketinget sikre dækning i de områder af Danmark, hvor markedskræfterne ikke tillader det.

6) Vilkår for fødevarer, landbrug og fiskeri

Fødevarer, landbrug og fiskeri spiller en vigtig rolle i landdistrikterne. Derfor er udflytningen af især arbejdsintensive industrivirksomheder til udlandet også gået hårdt ud over beskæftigelsen og bosættelsen i landdistrikterne.

Dansk landbrug befinder sig i øjeblikket i en historisk krise. Faldende priser på mælk, mink og kød rammer danske landmænd hårdere end i andre lande, ikke fordi danske landmænd ikke kan producere den bedste kvalitet eller ikke er effektive, men fordi de har dårligere rammevilkår end andre landmænd.

Den danske landbrugs-, fiskeri- og fødevarerektor har et vækstpotentiale til at øge eksporten med op mod 50 mia. kr. og til at skabe op mod 25.000 arbejdspladser i løbet af de næste 5 år. Men potentialet kan ikke nås, når landbrugs- og fødevarerektoren begrænses på grund af danske særregler, som virker konkurrenceforvridende i forhold til udlandet. Derfor skal Folketinget sikre bedre konkurrencevilkår for dansk landbrug og fiskeri.

7) Høje skatter og afgifter i turisterhvervet

Turismeerhvervet bidrager væsentligt til den danske samfundsøkonomi. Ifølge tal fra Erhvervs- og Vækstministeriet skaber turismen årligt en omsætning på omkring 82 mia. kr. og beskæftiger op imod 120.000 fuldtidsansatte – mange af disse i Danmarks tyndtbefolkede områder og langs Danmarks kyster. Desværre har Danmark sovet i timen i den internationale konkurrence om turisterne. Danmark har som det eneste EU-land tilbagegang i antallet af udenlandske turister. Siden årtusindeskiftet har Danmark tabt mere end 2 millioner udenlandske overnatninger. Et af de største problemer er, at tyskerne i hobetal har droppet ferien på Vestkysten. På 20 år har Danmark tabt mere end hver tredje tyske overnatning. Ifølge tal fra Dansk Erhverv er det tab svarende til 15.000 jobs. De høje danske skatter og afgifter, herunder især energiafgifterne, er en væsentlig årsag til, at turisterne dropper Danmark som feriedestination. Det høje omkostningsniveau går især ud over turismen i landdistrikterne, hvor bl.a. mange energitunge virksomheder som f.eks. badelande, fritidshuse og forlystelsesparker ligger. Derfor skal Folketinget sikre bedre rammevilkår for turismeerhvervet.

P.u.v.

Hans Chr. Schmidt
formand

Oversigt over bilag vedrørende B 17

Bilagsnr.	Titel
1	1. udkast til beretning